

06.03.2024

ТЕТЯНА ШЕВЧУК

Дарія Мураками — донеччанка, яка з 2014 року проживає в Японії. У 2022 році після повномасштабного вторгнення вона розпочала збирати книжки українською мовою, і вже за рік маленька приватна ініціатива перетворилася на українську бібліотеку в Токіо, в якій будь-хто може знайти навіть найновіші українські видання. Ба більше, її діяльність не залишилась непоміченою і в Україні: Дарія пройшла технічний відбір [Премії Читомо](#) в категорії «За книжкову ініціативу, що сприяє промоції читання».

Про шлях Дарії до створення бібліотеки, вагу українського слова за кордоном та можливості виходу на японський книжковий ринок — у розмові для Читомо.

— Коли ви приїхали до Японії та чим тут займаєтесь?

— Я донеччанка, приїхала в Японію після окупації Донецька у 2014 році на запрошення знайомої. Тут вийшла заміж, народила доньку, зараз працюю у дитячому садочку й активно волонтеру. За професією

кондитер, тому деякий час працювала в ресторанах та мріяла відкрити український ресторан високої кухні в Токіо.

— А чи відвідували ви Україну за ці останні десять років, що живете в Японії? І чи ваша родина зараз в Україні?

— Ні, я не була жодного разу і не планую повертатися, бо нікуди. Приїхала сюди з маленьким чемоданчиком, а всі речі залишились там, навіть фотографій доньці показати не можу. Зараз для українців уся допомога організована, мені ж довелось тут самотійно заново будувати життя: і роботу знайти, і мову вчити. Після початку повномасштабного вторгнення сюди приїхала моя мама.

— Ви вивчали японську до цього? Який зараз рівень у вас?

— Ні, все тут. Я не можу читати складні канджі (ієрогліфи, — ред.). Я навчалася в мовній школі, але потім постав вибір між навчанням і забезпеченням свого життя. Доводилось оплачувати навчання по 50 тисяч йен на місяць і оренду, коли зарплата — 100 тисяч йен. Тому покинула школу і пішла працювати.

— Тобто ви англійською послуговуєтесь для життя в Японії?

— Так. А рівень моєї японської достатній для побуту. На роботі, в дитячому садочку, я використовую переважно англійську й побутову японську. Директор садочку вважає, що дітям треба налагоджувати спілкування з іноземцями й знайомитися з англійською з маленького віку. Тут дітей привчають, що є люди з іншою мовою, іншою культурою, іншим кольором очей.

— Коли у вас народилась ідея з бібліотекою в Токіо, які були труднощі в її реалізації та звідки брали книжки?

— Коли я була вагітною, то вже тоді твердо вирішила, що моя донька буде розмовляти українською. Коли вона піросла, я почала шукати українськомовні школи. Російських шкіл у Токіо дуже багато, а українську я ледве знайшла — це була школа «Джерельце», створена організацією діаспорян «Краяни». На жаль, моя донька проходила туди лише рік, бо школа дуже далеко розташовувалась, і було важко добиратись.

Після повномасштабного вторгнення я почала волонтерити з цією школою, займалася саморобними виробами, продавала їх на ярмарку. Коли почали масово приїжджати українці, я відправляла цих мам із дітками в «Джерельце». Але багато хто не могли туди ходити: далеко, дорого їздити, немає часу.

Тоді я подумала, що цим дітям теж треба щось робити: так з'явилась ідея бібліотеки як простору для всіх охочих. Спершу я запропонувала це краянам: у них при школі є бібліотека, але немає приміщення. Але що робити іншим дітям, які не можуть ходити до цієї школи? Тому моя ідея не резонувала.

Тим часом ми все одно закупили перші книжки через «Книгарню Є»: «Місяцівна» Дари Корній (видавництво Vivat), «Викрадачі снігу» Анастасії Нікуліної (видавництво Vivat), «Полінка» Віталія Запеки (видавництво Vivat) і «Крим Керіма» Наталії Смирнової (видавництво «Портал»). Гроші на це знайшла організація YMCA, на Йоцуя (район Токіо, — ред.), в яку й прийшли книжки.

Але їхня цільова аудиторія — лише евакуйовані українці. Восени 2022 року я ще мала надії, що YMCA змінять свій підхід, і робота їхньої бібліотеки буде спрямована не лише на евакуйованих українців, а й на усіх охочих, і знову почала шукати способи наповнити її. Долучилася до акції «Книжки вслід» від Бібліотеки імені Лесі Українки в Києві, подала заявку на грант — отримала перші 150 книжок українською мовою. YMCA оплатили доставку цих книжок. Але тут знову виникла розбіжність із моїм баченням, тому зараз я вже не маю відношення до бібліотеки на Йоцуя.

На мою думку, потреба вивчати й підтримувати українську мову також існує у дітей, які народились і вирости в Японії. Через брак таких можливостей велика кількість дітей говорить лише японською і не може розуміти навіть своїх українських батьків.

У Донецьку певний час я навчалася в єдиній у місті українській школі. І один спогад з неї залишив глибокий слід у пам'яті. У 8-му класі до нас приїхали діти з української діаспори в Канаді — і ці діти розмовляли красивенною українською мовою, попри те що їхні батьки вже були народжені в Канаді. Це стало для мене, дівчини з російськомовного регіону, своєрідним маяком на все життя.

Водночас із квітня 2022 року почав працювати Хімаварі Центр — центр, створений для допомоги евакуйованим українцям — на Шібуя (район Токіо, — ред.). Я спілкувалася з ними і допомагала проводити освітні лекції про здоров'я і побут у Японії, організовувати концерти тощо, тому поділилася своєю ідеєю з бібліотекою. Укійо-сенсей, очільниця центру, підтримала її, адже теж вважає, що книга — це психологічна розрядка: *«Якщо в тебе є таке бажання, ми виділимо простір в приміщенні — і заселяй його книжками»*. Вона підтримує всі мої книжкові ідеї: презентації з письменниками, Книгообмін, зустрічі книжкового клубу. Вона як хрещена фея.

На цьому етапі пані Олеся, з компанії ЕРАМ, допомогла через своїх колег зібрати майже сто книжок від «Видавництва Старого Лева» для Хімаварі Центру. І з цього почалася **«Бібліотека від Даші»** — мій проєкт української бібліотеки в Токіо на базі Хімаварі Центру.

Я продовжила докупувати книжки в цю бібліотеку потрошки зі своїх власних коштів, пізніше оголосила збір. Також мені допомагала подруга з «Книгарні Є» у Львові. Спершу в книгарні ставили коробку, у яку будь-хто міг покласти книжку, а потім її відправляли в Японію. До цього долучалися також і блогери (наприклад, Артем, автор блогу «Dive into the world»), і письменники, які проводили там свої презентації.

Так накопичилося вже майже три коробки, з яких я отримала дві. А потім акцію офіційно закрили, але люди принесли ще майже 50 книг. Щоб зібрати кошти на доставку, хочу провести майстер-клас української кухні для японців, щоб вони задонатили гроші. Також деякі книжки в бібліотеку нам подарувало українське посольство.

Потім моя знайома Тетяна захотіла відкрити бібліотеку в Кобе і попросила мене про підтримку. Я всім розповіла про її відкриття. Українське посольство подарувало цій бібліотеці 40 книжок, Тетяна додала свої перші 15 і оголосила в інтернеті про збір на інші.

Щоб заохотити людей дарувати книжки в мою бібліотеку в Токіо, я додатково оголосила, що кожен, хто це зробить, отримає особливий подарунок з Японії. А три щасливці отримають хаорі (верхній одяг для кімоно, який можна вдягати поверх сучасного одягу як куртку), раннер на стіл з особливої японської тканини і невеличку коробку з місцевими ласощами. Зараз в Україні важка ситуація, тому хочеться не тільки постійно звертатися «донатьте, донатьте», а й подарувати цим людям свої позитивні емоції з Японії. Адже я почуваюсь задоволеною, отримуючи тут книжки.

На цю акцію зголосилося дуже багато людей. Ірен Роздобудько, яка теж з мого міста, попросила на своїй фейсбук-сторінці підтримати нас. Її допис дуже допоміг: зголосилися Віоліна Ситнік, Міла Іванцова, Світлана Васильченко, Тетяна Жукова, Дмитро Безверхній, Арт Антонян, Ольга Карі. Потім з'ясувалося, що вони не знали про

подарунки, а просто хотіли допомогти й поділитися книжками з діаспорою — 2 тисячами українців у далекій-далекій Японії.

Коли мені подруга з «Книгарні Є» писала: «Даша, тут посилка одна, друга», — я просто сиділа і плакала від того, що люди навіть в такі важкі часи настільки відгукуються.

Наша бібліотека і досі наповнюється такими книжками-донатами. Люди самі почали проявляти ініціативу й дарувати свої книжки. Доставку іноді самі оплачують, іноді я.

— Як зараз працює бібліотека в Хімаварі Центрі, хто її головні відвідувачі?

— Прийти можна в будь-який час, коли працює Хімаварі Центр: з 10:00 до 22:00, всі дні тижня без вихідних.

У зошит потрібно записати свій членський номер Хімаварі Центру, а якщо немає, то номер телефону. Усе працює на довірі. Японці, які працюють в Хімаварі, інколи роблять фото книжок, щоб бачити, яку книжку взяли. Тримати можна місяць, але люди тримають і пів року. Зрідка книжки й не повертають: так трапилося з «Татусевою книгою» Володимира Вакуленка («Видавництво Старого Лева»), яку я купила за власний кошт.

Беруть книжки всі. Дівчата, які тут одружені з японцями або працюють, пишуть в інстаграмі і запитують, чи можна приходити, якщо вони не евакуйовані. Я відповідаю, що без різниці, чи ви евакуйовані, чи навчаєтеся, чи працюєте тут. Чи ви українець, чи ви іноземець, який вивчає українську мову, — будь ласка, приходьте, читайте, просто повертайте. Немає навіть внеску, це безкоштовно.

Читайте також: [У Токіо відкрили першу книгарню з платним входом](#)

— А розкажіть про літературний клуб. Як виникла ідея його як окремої події?

— Колись ми робили клуб із подругою, але після народження доньки це затихло.

Після початку повномасштабного вторгнення я взагалі не могла читати: за цілий рік жодної книги. Коли почала займатися розвитком бібліотеки, почалися докори сумління через це. Взяла книгу «Мандрівний замок Хаула» Діани Вінн Джонс («Видавництво Старого Лева») — саме вона повернула мене до читання. Другою мотивацією читати стала необхідність зацікавлювати людей, бо виявилось, що переважно вони не знають, що читати.

Багато хто [раніше](#) читав російською, бо російськомовної літератури на українському ринку було багато. Тому люди в бібліотеці могли потримати українську книгу, подивитись анотацію — і на цьому все закінчувалося.

У таких випадках я починала розмову:

— А чому пішли й нічого не вибрали, нічого не цікавить?

— Я не знаю, що взяти.

— А що вас цікавить?

Через волонтерські програми я тоді спілкувалася з Дарією Панчук — вона написала, що мріє про український книжковий клуб. Коли є ідея — треба її хапати, тому ми зразу почали робити. Спочатку не було задуму читати тільки українські книжки, було просто «давайте читати разом».

А потім виявилось, що ми й самі не знаємо українських письменників, і треба людей знайомити з ними теж. Бо інакше обізнаність так і залишиться на рівні шкільних авторів: Тарас Шевченко, Леся Українка, Іван Франко і максимум Ліна Костенко. Навіть коли людям кажеш про Василя Барку, вони не знають, хто це такий.

Нашу першу зустріч ми придумали в лютому 2023 року. У березні у нас була перша онлайн-зустріч (як і більшість наших зустрічей), присвячена Ліні Костенко. На ній ми й обговорювали, що не знаємо українських письменників і пам'ятаємо лише шкільні враження про них.

— Як ви вибираєте ваші книги й авторів для читання? Які виклики в роботі клубу?

— Ми хочемо, щоб було багато різних жанрів. Основна мета — показати сучасного автора, живого письменника. Ми хочемо, щоб люди знали, що наша література жива, а наші письменники — цікаві люди, з таким ж інтересами, як і ми. Якщо читачі матимуть персональний контакт з автором, їм буде цікавіше читати його твори.

Твори Стуса, Симоненка чи інших класиків люди можуть прочитати і без нас. Багато книжкових клубів, наприклад в Австралії, роблять зустрічі тільки за класиками. На початку діяльності австралійська діаспора теж активно долучалася до нашого клубу.

Іноколи письменники пишуть нам самі. Ми домовилися з Дар'єю вибирати письменників по черзі для балансу, бо я більше люблю фентезі, а вона — класику.

Вибираючи, ми орієнтуємось не лише на авторів, але й на те, щоб книга була доступна: або в електронному форматі, або в нашій бібліотеці. Якщо нема ні того, ні іншого, то даємо можливість письменнику зробити презентацію і самому розповісти про свою книгу. І згодом читаємо її, коли вона з'являється.

Іноді на зустрічі з письменниками приходять мало людей, як це сталося з Василем Шклярем. Іноді письменники просять про оплату, а ми працюємо на волонтерських засадах. Але водночас робота клубу спонукає дедалі більше учасників цікавитись українською книжкою. Коли ми в клубі підбиваємо щомісячні підсумки прочитаного, то я бачу, що у більшості людей вже починає переважати українська книжка.

— Яку роль, на вашу думку, ця робота грає для українців у Японії та української культури загалом, адже зараз українська бібліотека в Токіо — окремий культурний феномен?

— Це зв'язок зі своєю Батьківщиною. Ми все одно хочемо почитати щось своє, своєю мовою. Для мене безцінно чути відгуки, коли людина багато років не тримала паперову книжку рідною мовою, а зараз

прийшла, понюхала, взяла додому — і щаслива. Я роблю це не просто для себе: наша справа надихнула відкрити бібліотеку в Кобе й США (Пенсільванії), книжковий клуб — у Кореї.

Бо для чого ми зараз воюємо? Щоб ми були. Від нас має залишитися якийсь слід. Якщо ми так «наслідимо», у хорошому сенсі цього слова, по всьому світу, то про нас будуть пам'ятати. Коли мене не стане, залишиться донька й моя бібліотека. А потім мої онуки згадають, що це робила їхня бабуся. По суті, це і робить нас сильнішими. Бо це заявляє про нас, українців.

— Хотілось би поговорити про іншу аудиторію — японського читача. Чи відомо вам, які з українських творів перекладалися японською і змогли увійти у японський книжковий маркет? І наскільки такий процес важкий? Існує погляд, що японська культура доволі вибіркова до інших і закрита. Чи справді це так, які існують виклики і як це подолати?

— У нашій бібліотеці я збираю і переклади українських авторів японською мовою, щоб японці теж читали. Я вже купила твори Лесі Українки, Григорія Сковороди, два види «Кобзаря» Тараса Шевченка: один з них раритетний, виданий тут ще при советах. Але він перекладений з російської мови, бо в Японії бракує перекладачів на українську мову.

Із сучасних книжок є «**Жовтий Метелик**» Олександра Шатохіна («Видавництво Старого Лева»), «**Словник війни**» Остапа Сливинського (видавництво Vivat) та книжки студії Аґрафка (Романа Романишин і Андрій Лесів): «Я так бачу», «**Куди і звідки**» та «Війна, що змінила Рондо».

— Чи якийсь поживавився цей процес після початку повномасштабної війни? Як Україні відкривати цей напрям і шукати партнерства в Японії, щоб опублікувати японською свої твори?

— Здебільшого ні. Японці пишуть і видають свої твори про Україну, тут досі дуже мало перекладів українських книжок. Але вони є у продажі англійською, їх можна купити в магазині «Кінокунія» у відділі іноземної літератури або на Амазоні. Українські книги дуже важко промотувати. Можливо, це пов'язано з тим, що українські видавництва не орієнтовані на Азію і японський ринок зокрема, а більше — на європейський. Навіть для допомоги українським бібліотекам і українським діаспорам вони орієнтовані насамперед на Європу.

Українцям, які хочуть видати свої твори японською, треба знайти японського літературного агента. Саме ця людина має провести презентацію видавництва й книжки і пояснити японцям, чому саме вона має бути їм цікавою.

Для цього можна звернутися по допомогу до нашого посольства чи книжкових фестивалів. Наприклад, представники студії «Аґрафка» на Міланському книжковому фестивалі познайомилися з директором японського видавництва в Японії, який зацікавився їхніми книжками.

Японці дуже люблять ілюстрації, а наші ілюстратори шикарні. Тому ілюстровані дитячі книжки можуть стати популярними, як наприклад [«Жовтий метелик»](#) Олександра Шатохіна («Видавництво Старого Лева»). Навіть видана в радянські часи українська «Рукавичка» користується в Японії колосальним попитом: вона є у всіх дитячих садочках. Такими ж популярними є і «Колобок», «Солом'яний бичок», «Кривенька качечка», видані тоді ж. З дорослої літератури японцям, думаю, знайдеться фентезі, панкові книжки. Хоча книжки про війну та внутрішні переживання зараз теж можуть зацікавити, як наприклад [«Словник війни»](#) Остапа Сливинського (Vivat).

— А як щодо грантів?

— Коли почалася повномасштабна війна в Україні, багато українських видавництв дали списки своїх книжок Українському інституту книги. Інститут розсилав готові файли книжок для європейських видавництв, і в Європі їх друкували для безкоштовного роздавання українським дітям.

Мені довелось самостійно писати Українському інституту, що така можливість є і в Японії — тоді й мені надали ці файли без проблем.

Влітку 2022 року у Японії надрукували ці книжки і видавали по одній кожній людині, що заповнила електронну заявку. Це був перелік із пів сотні книжок: видавництва Ранок, Віват, багатьох інших. Я просила більше примірників для бібліотеки, але не отримала.

— Під час війни японці дуже допомагають українцям. Можливо, зараз цей процес можна ще якось поживити?

— Фестивалі. У Японії в [Токіо](#) проводиться щорічний міжнародний фестиваль художньої книги. У 2022 році я написала про нього всім видавництвам і навіть Українському інституту книги. Восени 2022 року головною країною на фестивалі була Польща, вона представляла багато художніх ілюстрацій — у книгах й іншій продукції (закладках, листівках). У 2023 році учасниками були країни зі Скандинавії, окремий стенд присвятили Мумі-тролям і Туве Янссон.

Моя мрія — провести невеликий 2–3-денний книжковий фестиваль української книги в Токіо і запросити українських видавців, письменників і ілюстраторів, які б розповіли про свої книги й видавничі плани — як на звичайній книжковій виставці. Саме так і можна промотувати українську культуру. Бо зараз для японців Україна дуже далека. Але й вони не відомі для нас. Якщо вони до нас не йдуть, то маємо прийти до них.